

Література:

1. Василичев Д.В. Розбудова податкової системи України /Д.В. Василичев// Економічний простір. - №20/2. -2008. – 137-143.
2. Іванов Ю.Б. Альтернативні системи оподаткування. Монографія. – Харків: ХДЕУ – Торнадо,2003.
3. Коломієць Н.О. Проблеми та необхідність реформування податкової системи // Вісник Черкаського національного університету ім. Б.Хмельницького. – 2009. - №4. – С. 83-87.
4. Крысоватый А. И. Моделирование векторов реформирования налоговой политики. Налогооб- ложение: проблемы науки и практики : монография / А. И. Крысоватый. – Х. : ИД “ИНЖЕК”, 2009. – С. 90–108
5. Майстренко О. Реформування податкової системи України як спосіб вирішення податкових колізій // Право України – 2006. – №2.
6. Огоновський А.Р. Система податків в Україні та основні напрями її реформування // Науковий вісник. – 2008. - № 17.7. – С.228 – 238.
7. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: Монографії / П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій [та ін.]; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України. – 2008. – 675с.

Євгеній Шаповалов

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к. е. н., доцент Кізіма А.Я.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку людства водночас із швидкими темпами зростання світового ВВП спостерігається тенденція до скорочення обсягів сировинних та паливних ресурсів. Дедалі частіше у розвинутих країнах проблематика екологічного характеру займає все більш вагоміше місце серед нагальності вирішення. Закордонний досвід вказує на те, що економічні відносини, що виникають у процесі природокористування не можуть завжди регулюватися виключно ринковими механізмами та потребують втручання з боку держави.

Не дивлячись на поступову уніфікацію та консолідацію світового екологічного законодавства, зараз функції екологічного регулювання концентруються на територіальному рівні. Кожна країна чи регіон, в залежності від ступеня економічного розвитку та стану навколишнього середовища має власний набір економічних інструментів та важелів, що мають вплив на охорону природи. Найбільш популярним шляхом до зменшення рівня шкоди довкіллю є екологічне оподаткування.

Поступовий рух до збільшення питомої ваги екологічних податків – це одна з найпоширеніших тенденцій у сьогоденному світовому суспільстві. Структура таких податків у системі національного законодавства зарубіжних країн й досі суттєво відрізняється. В цілому можна виділити два основних підходи.

Згідно першого екологічні податки належать до акцизів, що спрямовані компенсувати шкоду, що їм завдають шкідливі для довкілля товари. Перевагою даного підходу є простота адміністрування так як об'єкти оподаткування об'єднуються в податку одного типу – акцизі.

Другий підхід передбачає встановлення поряд з акцизами податків на забруднення та зміну ландшафту окремих податків на паливо чи електроенергію, а також на різні групи шкідливих для довкілля товарів, причому ці податки мають назви, які відповідають об'єкту (наприклад податок на легкові автомобілі та мотоцикли у Латвії), і регулюються окремими законодавчими актами. Другий підхід застосовано і в українському законодавстві - сферою дії екологічного податку охоплюється лише невеликий сегмент екологічного оподаткування -прямі податки на забруднення, деякі види палива та електроенергії. Інші сегменти тією чи іншою мірою охоплюються сферою дії акцизного податку, а деякі - узагалі не представлені

На жаль, рівень розвитку вітчизняної економіки не дозволяє використовувати всі механізми для захисту навколишнього середовища, що діють в країнах ЄС. Зокрема в Німеччині додатково підлягають оподаткуванню авто, старші п'яти років так як вони продукують більшу кількість шкідливих викидів в атмосферу. В Україні ж ставки податку для транспортних засобів, що використовувалися понад 8 років застосовуються з коефіцієнтом 50 [1]. Таким чином вітчизняне законодавство, пристосовуючись до сумних реалій, вбачає в авто прояв розкоші, а не джерело викидів CO₂.

Крім того групу екологічних податків в нашій державі можна поділити на два типи - регулюючі та компенсуючі. До регулюючих належать усі рентні платежі, що діють на території України. До компенсуючих можна віднести екологічний податок. Акцизи на паливо та транспортні засоби, а до того ж транспортний податок мають ознаки, що дозволяють відносити їх як до першого так і до другого типу.

Серед країн, що є видобувачами корисних копалин доволі поширеною є політика підвищення ваги рентних платежів у структурі екологічних податків. Наприклад, Великобританія – нафтодобувна країна, для компаній, які добувають нафту і газ у Північному морі встановлено спеціальні податки: роялті та податок із доходу від видобутку нафти.

На відміну від світової практики оподаткування де рояльні платежі діють у сфері права інтелектуальної власності, у Сполученому Королівстві роялті - податок, сплачуваний підприємствами, які розробляють мінеральні ресурси. За своєю економічною природою роялті є формою ренти з експлуатації природних ресурсів. Для нафтовидобувних компаній роялті становить 12,5% від вартості нафти на місці видобутку та 12,5% від вартості нафти, доставленої на сушу, при цьому прибутковість видобутку до уваги не приймається. Для деяких нафтових і газових родовищ роялті скасовані.

Крім того діє і податок з доходу від видобутку нафти – доповнення до роялті, запроваджений у 1975 р. За ставкою 75% від роялті оподатковують дохід від видобутку нафти та газу після відрахування виробничих витрат, роялті, податкових знижок. Податкова знижка на інвестиції складає 135% від їх величини; податкова знижка на нафтовидобуток дорівнює сумі витрат на видобуток 10 млн. тон із нових родовищ [2]. Подібний порядок оподаткування розрахований на стимулювання розвідки та освоєння нових родовищ.

Варто зазначити, що Україна на папері підтримує загальносвітовий вектор до руху до захисту природи, хоча на практиці не завжди вдається імплементувати усі необхідні заходи, зокрема і в сфері оподаткування. Згадаймо Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», схвалену президентським указом у 2015 р., що передбачає 62 реформи та програми розвитку. В цьому документі однією з найголовніших передумов прогресивного поступу національного господарства за вектором розвитку визначено завдання «забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом», а за вектором безпеки — забезпечення «безпечного стану довкілля» [3].

Базові засади екологічного оподаткування в країнах ЄС полягають якраз у тому, що екологічні платежі там збираються саме з метою підвищення обсягів і рівня природоохоронних витрат, слугуючи джерелом їх надходження.

Податок – перш за все фіскальний інструмент. Хоча в бюджеті-2016 нарешті повернули екологічний податок у статус основного джерела надходження спеціальних цільових фондів охорони навколишнього природного середовища, певні проблеми залишилися, оскільки 80% спрямовано до місцевих бюджетів, тоді як 20% - до загального фонду держбюджету, тобто відбулося «обнулення» надходження від екологічного податку до спеціального фонду Державного фонду охорони навколишнього природного середовища. Отож реанімації діяльності цього держфонду згідно із чинним природоохоронним законодавством не відбулося.

До того ж поступова євроінтеграція потребує дотримання та реалізації зобов'язань сторін Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, які, зокрема, прямо або опосередковано дотичні до сфери екологічного оподаткування. А ще він потребує активізації процесу гармонізації чинної законодавчої бази національної екологічної політики з базовими засадами податкового та природоохоронного права держав - членів ЄС.

Тенденція до зростання вагомості екологічного оподаткування все більше поширюється світом. Нашій державі необхідно імплементувати закордонний досвід шляхом налагодження ефективного механізму адміністрування еко-податків в обсягах, достатніх для здійснення потрібних заходів для забезпечення охорони довкілля.

Література:

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-17(Редакція від 01.02.2016, підстава 909-19)
2. Державна фіскальна служба України. Світовий досвід оподаткування (досвід розвитку та модернізації податкових служб сіту) [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>
3. Указ Президента України № 5/2015, 12.01.2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»»

Юлія Швець

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н, доцент Василевська Г. В.

МЕТОДИ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

В усі часи проблема оподаткування була і залишається надзвичайно актуальною, оскільки податки є найбільшим джерелом формування державних фінансових ресурсів, без якого держава не може стабільно і досконало виконувати свої функції. Одним із основних факторів, які негативно впливають на наповнення бюджету, впродовж багатьох років залишається «тіньова» економіка, значну частину якої займає незаконна мінімізація оподаткування. У сучасних умовах ведення національного господарства, під тиском тривалої кризи, військового втручання на територію України та ін. негативних чинників, ухилення від сплати податків є однією із найгостріших проблем і потребує негайного вирішення. На сьогоднішній день ця проблема сприяє не лише протиправному збагаченню, а й супроводжується відповідною реакцією суспільства на неефективну і обтяжливу податкову систему. В свою чергу, поширення незаконних схем «відмивання грошей», переведення суб'єктів господарювання в офшори не дозволяє податковим органам належним чином здійснювати контроль за сплатою податків і зборів [1, с. 39].

Проблеми детінізації економіки та методи боротьби з ухиленням від оподаткування розглядалися багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких доцільно виділити таких як: Г. Василевська [4], О. Долгий [1], В. Коротун [3], А. Крисоватий [4], Н. Рубан [2] та багато інших. Праці цих науковців внесли значний вклад в опрацювання основних засад економічної протидії тіньовим явищам у податковій сфері, однак на сьогоднішній день існує багато нюансів щодо вирішення цієї проблематики.

До основних факторів, які обумовлюють незаконну мінімізацію сплати податків, варто віднести:

— непрозоре та недосконале законодавство, а також неповне правове врегулювання оподаткування окремих господарських операцій;

— відсутність затвердженої методології податкового обліку, такої, яка визначена стосовно бухгалтерського обліку;

— непрофесійність або відсутність юридичного супроводу під час здійснення податкових перевірок;

— вихід за межі компетенції ревізорів-інспекторів, що виявляється у невиконанні відомчих наказів стосовно відображення в акті перевірки тільки обґрунтованих даних без суб'єктивних припущень перевіряючих, які не мають підтверджених доказів та висновків щодо дій посадових осіб підприємств;

— підвищений рівень корупції контролюючих органів тощо [1, с. 40].